

FREDNINGSVÆRDI ER

BJERGEGADE 11

HELSINGØR KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

10.07.2013
Maria Wedel Søe
2011-7.82.07/217-0001

Kommune:
Adresse:
Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Helsingør Kommune
Bjergegade 11, 3000 Helsingør
Bjergegade 11
1945
*Bygningerne mod Bjergegade og
Sankt Olaigade (ca. 1800).*

BYGNINGSBESKRIVELSE

Bjergegade 11 ligger på hjørnet af Bjergegade og Sankt Olaigade, der begge er smalle hande­lsgader i det centrale Helsingør. Bygningen er et toetagers forhus med ni vinduesfag mod Bjergegade, et smigfag og otte vinduesfag mod Sankt Olaigade. Mod gården er forhuset bygget sammen med to sidehuse således, at der dannes et firefløjet anlæg. De to sidehuse er ikke omfattet af fredningen, og er derfor i den følgende tekst ikke nærmere beskrevet.

Det vinkelformede forhus har grundmurede gadesider, mens gårdsiderne er delvist i bindingsværk og delvist i grundmur. Facaden er pudset over en sortmalet sokkel, og stueetagen er refendfuget. Den øvre del af murværket er glatpudset og afsluttes af en hvid sparrenkopgesims. Mellem stueetagen og første etagen er et nyt, bredt skilt, der løber hele vejen rundt. Gårdsidens bindingsværk er malet sort, mens tavlene er lysegule, og den grundmurede del har påmalet "bindingsværk". Bygningen har et heltag af røde vingetegl med flere ældre, små tagvinduer samt en skorstenspipe i blank, rød mur med sokkel og krave i rygningen langs Bjergegade. I tagfladen mod Sankt Olaigade ses en række ens udførte kviste. Mod gården sidder i begge tagflader to nyere skorstenspiber og en række forskelligt udførte kviste. I langsiden mod Bjergegade er et gennemgående portrum, der mod gaden lukkes af en nyere, gråmalet, tofløjet revleport og mod gården af et ældre tredelt dørparti med enkle fyldinger og rundbuede glaspartier. Bygningen har i øvrigt to nyere glasbutiksdøre mod gaden, og mod gården er to ældre fyldingsdøre med glas i den øverste del. Bygningens vinduer er i facadens stueetage udført som nye, store butiksruder, mens der på førstesalen er ældre, hvidmalede korspostvinduer med en muret sålbænkgesims. Mod gården er både korspostvinduer, torammede og etrammede vinduer. Alle vinduerne er ældre, de fleste er småtopsprossede, og alle er grønmalede ligesom gårdsidens kvistvinduer og døre. Mod gården ses tillige på førsteetagen mod Sankt Olaigade en nyere terrassedør og en fransk altan samt et nyere halvtag mellem stueetagen og førsteetage.

I det indre er indrettet to butikker i stueetagen, hvoraf den største af disse har en indvendig bred trappe til førstesalen mod Bjergegade, der indeholder et mindre butikslokale og et personalerum. I denne del af bygningen ligger mod gården en ældre køkkentrappe fra kælder til kvist. De otte fag mod Sankt Olai gade samt smigfaget er indrettet til en lejlighed på førsteetage og en lejlighed i tageetagen. Lejligheden på førsteetagen har en delvist ældre grundplan, og er sammenhængende med tagetagen i det tilstødende sidehus. Overfladerne i hele bygningen er primært nyere, især i butikkerne, hvor der heller ikke er væsentlige bygningsdetaljer bevaret. I lejligheden på førsteetage samt ved hovedtrappen fra portrummet er bevaret enkelte ældre bygningsdetaljer.

— BYGNINGSHISTORIE

Helsingørs bygningskultur har været tæt forbundet med byens politiske og økonomiske historie. Opførelsen af nye bygninger har hængt stærkt sammen med de svingende indtægter byen fik fra Sundtolden, den livlige handelstrafik, voldsomme epidemier og forskellige kongers byggeaktiviteter på Kronborg samt militære konflikter i nærheden af byen. Helsingør har i tidernes løb været forskånet for store brande, hvilket betyder, at byen har bevaret en kerne med mange middelalderlige bygninger.

Helsingør voksede frem omkring Sankt Olai Kirke, den senere domkirke. I 1425 pålagde Erik af Pommern alle handelsskibe, som passerede igennem de danske farvande en afgift, den såkaldte Øresundstold, og samtidig opførte han borgen "Krogen" for bedre at kunne håndhæve tolden. I 1577 lod Kong Frederik d. 2 "Krogen" nedrive og opførte i stedet det nuværende Kronborg. Erik af Pommern udlagde også byplanen, hvis hovedstruktur er bevaret til i dag, og som er kendetegnet ved en inddeling i nogenlunde regelmæssige firkantede karreer. Fra byens centrale gade, Stengade, anlagde man en række smalle stræder ned mod stranden, hvor Strandgade senere blev anlagt.

Opførelsen af Kronborg og ikke mindst etableringen af Øresundstolden fik stor betydning for Helsingør, fordi hundredevis af skibe ankrede op og provianterede i byen. Dette blev grundlaget for en rivende udvikling, hvilket kom til at sætte sine spor i en rig bygningskultur. For at sikre et øget indbyggertal, fik byens borgere skattefrihed på enten fem eller ti år, når de byggede nye huse, alt efter om huset man byggede, var opført i træ eller sten.

Bjergegade 11 er opført mellem 1817 og 1827 af Købmand Tryde og Sidse Holm. Trappebygningen med køkkentrappen på gårdsiden er opført i 1860'erne. Sidehusene er opført samtidig med forhuset.

Mellem 1901 og 1906 blev førsteetagen i gårdsiden omsat i grundmur.

— KILDER

Historiske huse i Helsingør. Nationalmuseet, 1973.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi for Bjergegade 11 knytter sig til bygningens placering ud til gadelinjen. Ligesom meget af den indre bys karakteristiske bebyggelse er Bjergegade 11 tilpasset det historiske gadenets lukkede randbebyggelse. Hertil kommer, at bygningen ligger omkring et hjørne, hvorfra den markerer sig og træder frem i begge gader.

Hertil kommer gårdrummet, der fremstår helstøbt grundet den gennemgående materialeholdning i bindingsværk. De to sidehuse har hermed stor miljømæssig værdi for forhuset, og tilsammen afspejler bygningerne den tidligere store købmandsgård, hvor forhuset indeholdt de primære funktioner, mens sidehusene indeholdt de sekundære funktioner. Hertil kommer sidehusenes bevarede materialeholdning og bygningsdetaljer, som styrker den samlede miljømæssige værdi for det fredede forhus.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi relaterer sig til bygningens fremtræden som et velbevaret større byhus fra begyndelsen af 1800-tallet. Hertil kommer, at bygningens pudsede facader, enkle gesimser og korspostsvinduer med opdelt nedre rammer afspejler klassicismens stilideal, der var gældende for perioden. Facadens detaljer er sammen med bygningens størrelse et vidnesbyrd om, at Helsingør var en driftig handelsby i 1800-tallet.

Hertil kommer forskellen mellem forhusets pyntelige gadeside og den mere ydmyge gårdside, der indskriver sig i et logisk og let aflæseligt bygningshierarki. Pudsdetaljer og materialer er således med til at definere bygningernes oprindelige status og funktion, hvor gadesidens grundmur med detaljer fremstår som den præsentable, mens gårdsidens bindingsværk er mere ydmygt. Dette understreges af det gennemgående portrum, hvor igennem man tidligere har kørt vogne med varer til og fra gårdrummet. Hertil kommer de ældre fyldingsdøre i portrummet og mod gården, der sammen med de ældre vinduer og øvrige bevarede bygningsdetaljer vidner om bygningens alder.

I det indre knyttes der kulturhistorisk værdi til den delvist bevarede grundplan i lejligheden på førsteetage, hvor stuerne ligger traditionelt en suite mod gaden, mens de funktionsbetingede rum som mindre værelser, køkken og badeværelser ligger enten mod gården eller i det tilstødende sidehus. Hertil kommer opdelingen med en hovedtrappe til herskabet og en køkkentrappe til tjenestefolket. Udsmykningen og materialerne i de to trapperum understreger tillige hierarkiet mellem de to. Hertil kommer de bevarede ældre og traditionelt udførte bygningsdele og -detaljer, der vidner om bygningens alder, herunder skorstene, de ældre vinduers anverfere og stormkroge, døre med greb og gerichter samt det ældre tagværk og de brede gulvbrætter, der findes under taget mod Bjerggade.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi relaterer sig til den langstrakte bygningskrop, der er karakteriseret ved et enkelt formsprog og materialevalg. Bygningen har en gennemgående horisontal lagdeling, hvilket skyldes den sorte sokkel, stueetagens refendfugning, førsteetagens sålbænksgesimser og den fremtrukne hovedgesims. Hertil kommer vinduernes regelmæssige takt.

De mere forfinede arkitektoniske detaljer findes ved dørene i det gennemgående portrum og omkring hovedtrappen. Detaljerede fyldinger, pilastre omkring hoveddøren, volutafsluttede håndlister og et glasparti omkring døren ind til lejligheden på første etage sørger for, at bygningen her fremstår herskabelig. De rundbuede glaspartier i portrummets tredelte dør mod gården, har tillige den værdi at portrummet bliver oplyst.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I bygningens ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til bygningsvolumenet med grundmurede facader med alle detaljer og bindingsværk mod gården samt til det teglhængte tag og den taktfaste vinduesplacering mod gaden. Hertil kommer de bevarede bygningsdetaljer, herunder de ældre døre med beslag og greb, ældre vinduer samt den traditionelle materialeholdning.

I bygningens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den delvist ældre grundplan i førsteetagens lejlighed og de bevarede bygningsdetaljer, der særligt findes på den del af loftet, der er uudnyttet samt i trappeopgangene. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

På et billede i registranten fra 1973 ses endnu to rundbuede murstik over den nordlige del af facaden mod Bjergegade. Begge åbninger er markeret med en hvidmalet slutsten. Disse stik og slutsten anses under det nyere, lange skilt på facaden. Skiltet bør fjernes i hele facadens længde, således at bygningens detaljer igen kommer til syne. Tillige vil en mere tilpasset skiltning på facaden styrke bygningens arkitektoniske værdi og ikke som nu fremstå som et yderst fremmed element.

Det anbefales, at bindingsværk og tavl på gårdsiden restaureres, da dette på nuværende tidspunkt fremstår meget nedslidt. Det samme gør sig gældende for alle bygningens vinduer og gårdsidens døre.

Det anbefales, at de nyere skorstenspiber i tagfladerne ved en tagomlægning fjernes eller flyttes til tagryggen, der er den traditionelle placering på en bygning med denne alder.

I det indre anbefales det, at man ved kommende istandsættelser sørger for at anvende materialer, der i højere grad svarer til bygningens oprindelige materialeholdning.